

УПАСВ № 98/1802. 2014 г.

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на Иван Иванов Неделчев
на тема: „Личностни характеристики на спортисти,
занимаващи се с културизъм и фитнес”
за получаване на образователната и научна степен „Доктор”
рецензент: Доц. Галина Домусчиева-Роглева, доктор
НСА „В. Левски”

Стремежът на човека за увеличаване на физическите възможности и подобряване на външния вид датира от хиляди години. В последните двайсетина години културизмът и фитнесът завоюваха изключителна популярност. Появиха се множество публикации, посветени на фитнеса и културизма, насочени към спортно-техническите характеристики и различни методологически принципи на подготовка, хранителни режими, добавки. Психологическите изследвания в тази сфера са фокусирани основно върху мотивите за занимания с културизъм, но липсват изследвания на влиянието, което оказват заниманията с фитнес и културизъм върху психическите характеристики, процеси и свойства на личността. От тази гледна точка дисертационният труд на Иван Неделчев е насочен към изследване на изключително значимия за спортно педагогическата практика въпрос за личностните особености на спортистите, които практикуват културизъм и фитнес.

Дисертацията е разработена в три основни глави, които следват логичните стъпки на научно-изследователска разработка. Обемът е разгърнат на 154 страници, илюстрирани с 5 таблици, 14 фигури. Структурата

включва: увод, три глави, обобщения, изводи и препоръки, библиография. Цитирани са 87 литературни източника, от които 60 на кирилица, 27 на латиница.

Първата глава включва теоретичната постановка на емпиричното изследване и е разработена в обем от 82 страници (стр. 6 – 88). В първата ѝ част (стр. 6 – 42) се прави исторически преглед. Разглеждат се историческите корени на културизма, неговата същност, развитието на културизма в България, особеностите на културизма и фитнеса. Детайлно се анализират философските, етическите, естетическите и познавателни аспекти на културизма. Анализът е интересен, но е силно философски ориентиран и в известни моменти звучи като есе, а не като сериозно научно изследване. Разглеждат се и основните насоки на изследване в културизма и фитнеса.

Във втората част на първата глава се представя психичната структура на личността – насоченост, мотивация, мястото на ценностите в психическата структура. Цитират се безспорно утвърдени автори по проблема, но литературата, посветена на психическата структура на личността е основно от преди около тридесет години и включва главно автори от руската школа. Работата би спечелила с включване и на други значими автори. Подробно се разглеждат характеристиките на интерперсоналното поведение и проявите му на пет основни равнища: на наблюдаваното поведение, на съзнателното поведение, на психичната интимност и личен живот, на неизявяване, на цели и ценности. Анализира се интерперсоналната типология на личността: авторитарна, егоцентрична, агресивна, подозрителна, самоунижена, хиперконформна, хиперафилиативна, хиперпротективна. Последната част на първа глава се спира на спортменството, като насоченост на личността на спортиста.

Втората глава (стр. 89 –97) включва работната хипотеза, целта, задачите, предмета и обекта, организацията и методиката на изследването. Целта и задачите са коректно формулирани.

Подробно е описана използваната комплексна методика. Методическият инструментариум включва:

- тест на Тимоти Лири, който измерва 16 променливи на интерперсоналното поведение, групирани в 8 дименсии.

- многомерна скала за измерване на ориентацията към спортменство на Валеранд и колектив;

- анкетна карта за разкриване на субективните оценки за значимостта на културизма и ползата от практикуването му.

- методика за изследване на ценностните ориентации на М. Рокич.

- Спортно мотивационна скала (SMS) Пелитие и колектив;

- методика за измерване на удовлетвореността на спортиста.

Обект на изследване са 162 лица, 159 мъже и 3 жени, разделени на групи, на занимаващи се с фитнес и с културизъм; по възраст и спортен стаж.

В третата глава (стр. 98 – 146) се прави анализ и се интерпретират резултатите от изследването. Приложените статистически методи (вариационен, сравнителен, клъстърен, дисперсионен и корелационен анализ) дават възможност да се установят значими от научно-изследователска гледна точка резултати и разкриват уменията на докторанта при интерпретирането на данните.

Сравнителният анализ показва наличието на статистически значими разлики по голям брой изследвани променливи между групите на културистите и фитнес любители, които касаят основно факторите на удовлетвореността и мотивацията. Детайлно са анализирани резултатите от вариационния анализ на изследваните променливи. И при двете групи се установяват високи стойности на личностното самоусъвършенстване, най-ниски

результати се наблюдават по отношение на общественото признание и социалните контакти, което не потвърждава наложените стереотипи в обществото.

Установено е влиянието на факторите възраст, спортен стаж и вида състезание върху изследваните променливи при двете групи – культуристи и фитнес любители. Разкрита е динамиката в проявите на амотивацията в зависимост от вида на състезанието и спортния стаж.

Детайлно е очертана е картината на ценностите ориентации в двете групи спортисти чрез използване на вариационен и клъстерен анализ. Водещи и при двете групи са един и същи ценности, свързани със здравето, активния живот и усъвършенстването. Резултатите показват, че при культуристите ценностната система е ясно структурирана и говори за наличие на ценностно-ориентационно единство.

Разкрити са нагласите само на культуристите към спортменство/неспортменство, защото фитнес любители не участват в състезания. Доминира силна насоченост към тренировъчния и състезателен процес. Установява се, че изследваните лица са със силно изразена нагласа към спортменско поведение.

Анализирани са характеристиките на интерперсоналното поведение и доминиращите характеристики на личността. Изведени са диференцирани профили на интерперсоналното поведение при культуристи и фитнес любители. Установяват се значими различия по отношение на променливите: автократичност, доминантност, егоцентричност, конформност, проактивност.

Приложеният корелационен анализ разкрива определени зависимости между изследваните показатели, които очертават психичните особености на культуристите и фитнес любители. При посочените корелационни зависимости не са представени нивата на значимост. Трудът би спечелил, ако зависимостите бъдат представени и графично.

На базата на получените резултати от изследването са формулирани основните изводи и препоръки. Препоръките могат повече да са обвързани с резултатите от анализа на получените данни.

Като цяло се наблюдава известна небалансираност в обема на предложената работа – теоретичната част е по-обширна, в сравнение с експерименталната част. Могат да се отправят и някои бележки, свързани с цитирането – някои от имената на западни автори са дадени в руска транскрипция – стр. 68.

Независимо от посочените забележки представеният дисертационен труд има определени достоинства. Проведеното емпирично изследване включва почти всички елитни културисти в България. Разкрито е влиянието на заниманията с културизъм върху професионални културисти и фитнес любители. Изследваните психологически променливи очертават мотивационния профил на практикуващите културизъм и фитнес.

Иван Неделчев е представил три научни публикации, всички свързани с темата на дисертационния труд.

Представеният Автореферат и включените в него научни приноси отразяват адекватно съдържанието и постиженията на дисертационния труд.

Заключение:

Дисертационният труд на Иван Неделчев на тема: „Личностни характеристики на спортисти, занимаващи се с културизъм и фитнес“ разглежда актуални и неизследвани в България проблеми от спортно-педагогическата дейност, разработен е на добро теоретично и емпирично равнище и съответства на изискванията за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. Докторантът демонстрира добра ориентация в проблема и умение задълбочено да анализира получените данни. Голяма част от резулта-

тите имат приносен характер, като наред с това трудът има значителна практическа стойност.

Като имам предвид актуалността на темата на дисертационния труд, успешно проведеното емпирично изследване и професионалния теоретичен анализ на изследователските данни, предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научната степен „доктор” на Иван Нещелчев.

15.02.2014 г.

Рецензент:

(доц. Галина Домусчиева – Роглева, доктор)